

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

імені ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра стрільби та технічних видів спорту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету спорту, доцент

_____ І.М. Ріпак

“ _____ ” _____ 20__ року

**ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни**

Шахи

для студентів 1 курсу факультету спорту

денної форми навчання

галузь знань: 01 - Освіта

спеціальність: 017 “Фізична культура і спорт”

перший бакалаврський рівень

Львів

2018 – 2019 навчальний рік

Навчальна програма з дисципліни “Шахи” для студентів 1 курсу факультету спорту галузі знань 01 - Освіта, спеціальність: 017 “Фізична культура і спорт”

“ ___ ” серпня, 2018 року - ____ стор.

Розробники:

Янків Ігор Тарасович, доцент

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри стрільби та технічних видів спорту

Протокол № ____ від “ ___ ” _____ 20__ року

Завідувач кафедри, доктор наук фізичного виховання і спорту,

“ ___ ” _____ 20__ року _____ професор Богдан Виноградський

Схвалено Вченою радою факультету спорту

Протокол № ____ від “ ___ ” _____ 20__ року

Голова Вченої ради _____ доцент Ігор Ріпак

ВСТУП

Програма ґрунтується на концептуальних засадах законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про вищу освіту», «Єдиної спортивної класифікації України», «Навчальних програм для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності» тощо.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Шахи» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», за напрямом 0102 «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» для спеціальностей 6.010201 - «Фізичне виховання», 6.010202 - «Спорт».

Предметом вивчення «Шахи» є загальні закономірності та тенденції зародження і розвитку шахів впродовж історії людства, а також ознайомлення, вивчення та закріплення основних елементів гри в шахи, отримання теоретичних знань і практичних навичок.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів», «Теорія і методика обраного виду спорту», «Теорія і методика юнацького спорту», «Теорія і методика фізичного виховання», «Історія фізичної культури», «Педагогіка», практичні дисципліни, «Історія України», «Історія української культури» та ін.

• **Опис навчальної дисципліни**

Навчальна дисципліна викладається для студентів першого курсу факультету спорту у 2 семестрі і уособлює в себе один розділ основи шахової гри.

Загальна кількість годин на дисципліну становить 90 год.;

• **Мета і завдання навчальної дисципліни**

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи шахової гри» є формування у студентів фундаментальних теоретичних та практичних знань з основ шахової гри, формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, її професійно-педагогічних знань, вмінь, навичок, які забезпечують теоретичну і практичну підготовку висококваліфікованих спеціалістів в галузі фізичного виховання і спорту.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи шахової гри» є:

- розвиток професійної самосвідомості майбутніх фахівців
- ознайомлення з необхідними теоретичними положеннями шахової гри
- виховання морально-етичних та ідейно-патріотичних переконань фахівця, причетності до світової історичної спадщини та традицій в галузі фізичної культури
- формування професійно-педагогічних знань та умінь для вирішення завдань на початковому рівні навчання шаховій грі

- прищеплення навичок розумового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення шахових позицій та прийняття правильних рішень
- вироблення умінь застосовувати набуті знання у професійній діяльності, для орієнтації в сучасних тенденціях розвитку шахів, оцінки спортивних явищ та подій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основні історичні закономірності, факти, дати, події у зародженні та функціонуванні шахів у світі від доби стародавнього світу до новітнього часу; основні тенденції, події і закономірності розвитку шахів на теренах України від найдавніших часів до сьогодення; основні елементи шахової гри, правила та теоретико-методичні основи шахів

вміти: прищепити розуміння шахів як засобу міжнаціонального спілкування та зміцнення дружби між народами; використовувати матеріали з основ шахової гри при проведенні бесід зі школярами для формування потреби до фізкультурно-спортивної діяльності; володіти термінологією шахів; використовувати сучасні засоби і методи навчання шаховій грі; виховувати усвідомлення причетності нашої нації до формування світової історії шахів; прищепити навички правильного виконання основних елементів шахової гри; виробити уміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності, для орієнтації в сучасних тенденціях розвитку шахів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години/3 кредити ECTS (денна форма навчання).

Програма навчальної дисципліни Модуль 1

Змістовий модуль 1. Історія розвитку та особливості гри в шахи.

Тема 1. Історія розвитку та сучасний стан шахів.

«Основи шахової гри» як навчальна і наукова дисципліна. Структура курсу. Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Передумови виникнення і розвитку шахів у первісному суспільстві. Тенденції поширення шахів у світі. Провідні шахісти в історії шахової гри. Особливості розвитку шахів в Україні. Традиції львівської шахової школи та видатні шахісти. Сучасний стан шахів у світі і в Україні.

Тема 2. Основи шахової гри.

Мета гри в шахах. Шахові інструменти (дошка, фігури, пересування фігур). Особливості розташування шахових фігур. Відносна сила і цінність фігур. Сутність шахових фігур та можливість їх застосування. Основні терміни і поняття (гамбіт, дебют, ендшпіль, жертва, задача шахова, кваліфікація шахова, комбінація, контргамбіт, мат, матова мережа, матеріал, мігтельшпіль, нічия, нотація шахова, пат, план у шахах, позиція, прохідний пішак, перевага, розмін,

рокіровка, стратегія, шахова, тактика шахова, теорія шахова, турнір). Структура шахової партії. Різновиди шахових закінчень.

Тема 3. Правила гри в шахи.

Основні правила гри в шахах. Пропонування нічий та здачі партії. Шахова кваліфікація. Організація та проведення змагань в шахах. Система змагань в шахах. Контроль часу. Визначення місць в шахових змаганнях. Командні змагання.

Тема 4. Особливості навчання гри в шахи.

Особливості методики навчання гри в шахи. Вікові особливості підготовки шахістів. Засоби навчання шахам. Методика тренування в шахах. Форми навчання та проведення занять.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

Засоби діагностики успішності навчання:

- перевірка конспектів самопідготовки;
- опитування на семінарах;
- написання самостійних робіт;
- тестування;
- залік.

ЗАЛІКОВІ ВИМОГИ

1. Тестування за матеріалами 1-15 практичного занять;
2. Здача контрольних нормативів:
 - матування одинокого короля ферзем – 15 балів.
 - матування одинокого короля двома турами – 15 балів.
 - матування одинокого короля турою – 15 балів.
 - пішакове закінчення: король і пішак проти короля – 15 балів.

Рекомендована література:

1. Бондарь Л.А. Шахматные семестры / Л.А.Бондарь, З.Б. Лившиц, А.И. Любошиц. // Под ред. А.З. Капенгута. – Мн. : Выш.шк., 1984. – 240с., ил.
2. Вацеба О.М. Нариси з історії західно-українського спортивного руху. / О.М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (24.12.93 № 3808-XII).
4. Калинин О.М. Древнекитайская нумерология, протошахматы и генетический код // Девятнадцатая научная конференция «Общество и государство в Китае». / О.М. Калинин, К.Е. Черевко. – М., 1988. – Ч. I. – С. 46–50.

5. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта: Пер. с венгерского. – Москва : Радуга, 1982. – 399с.
6. Линдер И.М. Шахматы на Руси / И.М. Линдер. // Отв. ред. чл.-корр. АН СССР В. Л. Янин.. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : Наука, 1975. – 205 с.
7. Литвинець А. Історія виникнення шахів на українських землях [Електронний ресурс] / Антон Литвинець, Ігор Янків, Святослав Попович, Назарій Вітер // Спортивна наука України. – № 4 (55). – С. 43–48. – Режим доступу : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/162/155>
8. Ліндер І.М. Біля витоків шахової культури / І.М. Ліндер. – М., 1967. – 136 с.
9. Ліндер І.М. Шахи на Русі / І.М. Ліндер. – М., 1964. – 136 с.
10. Марусенко П. е2-е4? (шахові початки). / П. Марусенко, Т. Дазарева. – Київ : Радянська школа, 1983.
11. Марусенко П. Чемпіони світу з шахів. / П. Марусенко, Т. Лазарева. – Київ : Радянська школа, 1984.
12. Марусенко П. Шаховий гурток у школі. / П. Марусенко, Т. Лазарева. – Київ: Радянська школа, 1983.
13. Методические рекомендации по начальному обучению шахматам. Киев, 1989.
14. Нимпович А. Моя система. / А. Нимпович. – М. : ФиС, 1983.
15. Новотельнов Н.А. Знакомьтесь: шахматы. / Н.А. Новотельнов. – Л. : Лениздат, 1976. – 256 с.
16. Нога О.П. Світ львівського спорту, 1900-1939: спортдосягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво / О.П. Нога. – Л. : Українські технології, 2004. – 783 с.
17. Олинова В. Люди и игры: У истоков современного спорта / В. Олинова // Пер. с чешского. – М. : Физкультура и спорт, 1985. – 249 с.
18. Олимпийский спорт: в 2 т. Т. 1 / под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимпийская литература, 2009. – 735 с.
19. Панов В. Курс дебюти, 6-е взх. / В. Панов, Я. Эстрин. – М. : ФиС. 1980.
20. Петросян Т. Стратегия надежности. / Т. Петросян. – М. : ФиС. 1965.
21. Рети Р. Современный учебник шахматной игры. / Р. Рети. – М. : ФиС, 1981.
22. Семенко Ю. Шахи в Україні / Ю. Семенко // Нариси з історії шахової гри на українській землі і в діаспорі. – Л. : Каменярь, 1993. – 246 с.
23. Слуцкий Д. Контуру эндшпиля. / Д. Слуцкий, М. Шерешевский – М. : ФиС, 1989.
24. Степанюк С.І. Методичний посібник для вивчення дисципліни «Історія фізичної культури» за блочно-модульною системою: Для студентів денної та заочної форми навчання факультету фізичного виховання та спорту. / С.І. Степанюк, О.О. Гречанюк, І.В. Маляренко. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 236 с.
25. Сузтин А. Дебют и миттельшпиль. / А. Сузтин. – Минск, 1980.
26. Трофим'як Б.Е. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років ХІХ ст. до 1939 р.) / Б.Е. Трофим'як // Навчальний посібник. – К., 1997. – 419 с.
27. Федерація шахів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrchess.org.ua/>
28. Філь С.М. Історія фізичної культури: Навчальний посібник / С.М. Філь, О.М. Худолій, Г.В. Малка // За ред. проф. С.М.Філя. – Харків: “ОВС”, 2003. – 160 с.

- 29.Черевко К.Е. О происхождении шахмат // Шахматы в СССР. / К.Е. Черевко. – 1984. – № 1.
- 30.Шахи в Україні [Електронний ресурс] // Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу : [http://uk.wikipedia.org/wiki/Шахи в Україні](http://uk.wikipedia.org/wiki/Шахи_в_Україні) (дата звернення: 20.08.13)
- 31.Энциклопедия олимпийского спорта: в 5-ти томах. / под общ. ред. В.Н. Платонова. – К.: Олимпийская литература, 2004. 1-й т. – 496 с., 2-й т. – 584 с., 3-й т. – 632 с., 4-й т. – 608 с., 5-й т. – 528 с.
- 32.Яремко І. 100 персон львівського спорту / Іван Яремко. – Львів: «Тріада плюс», 2010. – 388 с.